

Den store bybrannen i Skien 7.-8. august 1886

En sommerkveld i 1886 gikk Samuel Lindblom, en lovende svensk dreiersvenn på 42 år, oppover Prinsens gate i Skien. Han forbannet seg selv for nok engang å helle i seg mer alkohol enn godt var. Den siste drammen var helt unødvendig. Den siste ølen også.

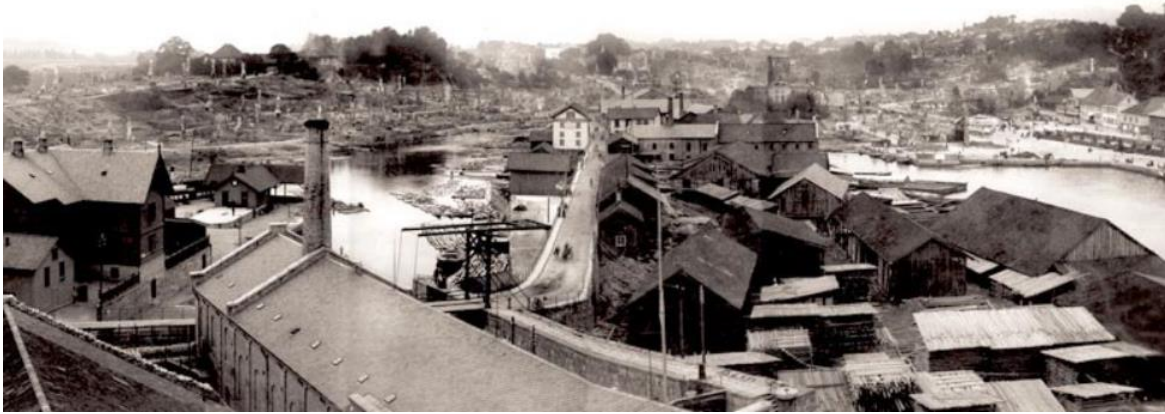
Samuel hadde bodd i Skien i tre år nå, og var sånn passe godt fornøyd med arbeidet som dreier hos snekker Anderssen (*ja, du leste riktig...*). Lønna var ikke all verden, men for bare fire kroner i måneden fikk han lov til å bo på i verkstedet hos arbeidsgiveren sin i Prinsens gate. Praktisk nok sov han i det samme rommet som han jobbet i om dagen. Foruten en dreiebank og to høvelbenker, var det en ovn i rommet. Seng hadde han ikke, men han samlet sammen sagflis som han sov på. En stol hadde han forresten også, for etter at han hadde kreket seg oppover trappen og inn på rommet, denne sommerkvelden for 138 år siden, sank han ned i en stol, tok frem pipen sin og tente den. Etter det husker han ingenting. Ikke før han våknet noen minutter senere av en intens varme. Da brant det ganske heftig inne på rommet, såpass heftig at det var umulig å slukke den. Og denne brannen viste seg å bli vanskelig å slukke, selv for kommunens brannstyrke som ble etablert 18 år tidligere.

Brannutvikling

Brannen, som begynte som en liten og håndterbar brann hos snekker Peder Anderssens gård i Prinsens gate, sannsynligvis der som Handelstorvet ligger i dag, tok med seg nesten hele midtbyen og Hjellen. Totalt brant 244 bygårder ned til grunnen, fra Lunde i vest, Brekkeberget i øst og helt ned til vannet. Kirken og rådhuset var også blant de totalskadde bygårdene.

På bildene under ser du hvordan Skien sentrum så ut etter brannen. Fotografiet til venstre er tatt fra Snipetorp. På bildet til høyre har fotografen trolig stått i nærheten av Skistredet, ikke langt fra Ibsenparken, og pekt linsen nedover mot havna.

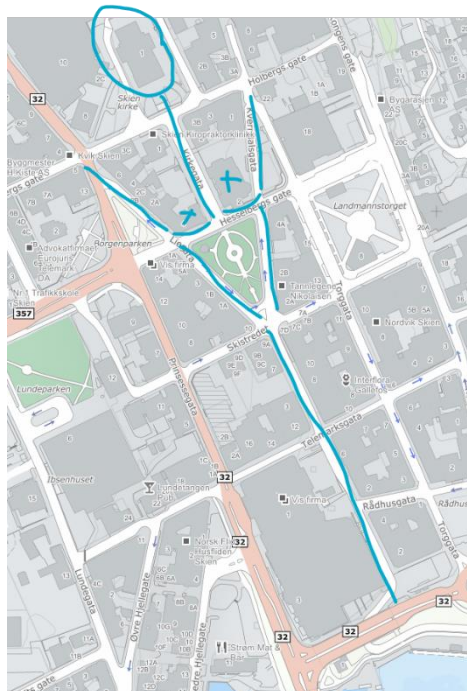

Oppbygging av sentrum

En by i ruiner gir muligheter, og i Skien fantes det både investeringsiver og politikere som var villig til å satse. Ny kirke ble reist på høyden ved Lie, og på hver side av kirken og Kirkegata ble det anlagt gater (Liegata og Kverndalsgata) som sammen med Ibsenparken nærmest danner en pilspiss nedover mot den nye hovedgaten Henrik Ibsens gate. Henrik Ibsens gate ligger omtrent der Prinsens gate lå før bybrannen, og den strekker seg de 230 meterne fra Ibsenparken og ned til Bryggevannet.

På hver side av denne akse kan man tydelig se hvordan byen brer seg utover til begge sider som et rutenett. Dette var helt i tråd med moderne byplanlegging, hvor det ble lagt opp til kvartaler på maks 4000 kvadratmeter og 12,5 meter avstand mellom kvartalene.

Selv om den nasjonale murtvangsloven i byer først ble vedtatt etter den store bybrannen i Ålesund i 1904, valgte man i Skien å bygge opp igjen sentrum utelukkende med murbygg. I tillegg skulle inntil 10 mål innenfor bykjernen anlegges som åpne plasser, og dermed fikk vi Ibsenparken, Rådhusplassen, Minneparken og utvidelse av Handelstorget. Nye Skien sentrum ble dermed til en moderne by, og selv om mange bygg i Skien sentrum har blitt revet og ombygd i ettertid, så er mange bygninger og strukturen med rutenettet av kvartaler blitt beholdt. Det gjør Skien sentrum helt unik.

På bildet og kartutsnittet kan du se «pilspissen» og den nye hovedgaten Henrik Ibsens gate. Eller kanskje det er en brannsmekke de har forsøkt å etterligne? Nord for Ibsenparken ser dere Festiviteten og Skiens sparebank, to av flere signalbygg i den nye byplanen.

Arkitektur

Mange av byggene i murbyen fortjener å bli nevnt. Foruten et flott rådhus og en misunnelsesverdig kirke, kan vi blant annet nevne kulturhuset Festiviteten og Skiens Sparebank som ble oppført som signalbygg på hver sin side av Kirkeveien rett ovenfor Ibsenparken.

På Wikipedia står det at Murbyen i Skien «er preget av sentraleuropeiske forbilder med bygårder i tette kvartaler, rette gater og enhetlig byggehøyde. Fasadeutformingen er preget av historismen, der elementer fra tidligere epoker som gotikk, renessanse og barokk gjenbrukes.»

Mye av grunnen til europeisk tilnærming er at de fleste arkitekter på slutten av 1800-tallet fikk sin utdanning i Europa, og kanskje spesielt i Hannover i Tyskland.

Det er mange dyktige arkitekter som har satt sitt preg på byen. Hagbarth Schytte Berg tegnet blant annet Skien kirke og Skien rådhus før han reiste nordover og ble en av de ledende i arbeidet med å bygge opp Ålesund etter bybrannen der i 1904. En annen arkitekt som er verdt å nevne er Waldemar Hansteen som tegnet flere bygg i Skien etter bybrannen, deriblant Skien brannstasjon, Skiensfjordens Creditbank i Skistredet, Skiens Sparebank og det gamle fengselet i Skien. Et annet bygg som er verdt å nevne, selv om det ligger i «feil» kommune, er Porsgrund Porselænsfabrik som stod ferdig året før bybrannen i Skien.

Mange bybranner – nye lover

De mange bybrannene rundt århundreskiftet fra 1800 til 1900-tallet bidro til to viktige lover som på flere måter fremdeles er sentrale i dagens lovverk;

- Den nasjonale murtvangsloven som ble vedtatt etter den store bybrannen i Ålesund i 1904.
- Trappeloven av 1895, hvor det ble innført krav om to uavhengige trapper i nybygg, samt ekstra tiltak for å bedre brannsikkerheten i eksisterende bygninger over to etasjer med bare en trapp.

Og hva skjedde så med den fulle svensken?

Noen dager etter bybrannen satt Samuel Lindblom i forhørsretten på Skiens politikammer. Han var nok relativt spak, og nokså full av fylleangst. Foran han satt tre alvorstyngede menn, selveste politimesteren, samt en maler og en slakter som for anledningen var valgt som lagrettemenn.

Etter lange avhør og flere møter på bakrommet dømte de Samuel Lindblom fengsel i 20 dager, med en meny bestående av vann og brød, samt en bot på 50 kroner.

7-8-24
SH